

Késük ne legyen az oldalukon...

*Avagy tűnődés a Regula betűjéről és szelleméről
egy bőrövön fityegő vágószerszám ürügyén*

Fiatal szerzetes koromban igazi eseményszámba ment, amikor egyik idősedő rendtársunk, néhanap, mindenféle rendszeresség nélkül, bőrövet öltött habitusára, arra pedig egy jókora tört kötött, és így jelent meg a barokk ebédlőben. Aladár atya a maga szeszélyes módján így emlékeztetett bennünket a Regula sok, évszázadok óta be nem tartott szabályainak egyikére: „Ruhában aludjanak, és övvel vagy kötéllal felövezve, de késük ne legyen az oldalukon, amikor alusznak, hogy az alvót álom közben véletlenül meg ne sebezze” (RB 22,5). Hogy pontosan miért tette, azóta sem derült ki számomra, mindenestre valósággal bearanyozta ingerszegény noviciátusi napjainkat. Az ebédlőbe érve mindig lopva Aladár atya csípője felé pillantottam, hátha ott lesz a nevezetes kés, lehet összemosolyogni, kicsit botránkozni és fejet csóválni, vagy álmodozni egy olyan ideális kolostorról, ahol kámzsás szerzetesek kést hordanak az oldalukon..., merthogy Aladár atya jelmezének része volt az akkori alapfelszerelésünkhöz még nem tartozó, de mindenféle körvonalazatlan szerzetesi vágyakat magába sűrítő csuklya is. Különös, de biztos nem véletlen, hogy bátyja, Dávid atya fordításában olvassák a magyar bencések a Regulát, és sok pannonhalmi bencés nemzedék nőtt föl a hozzá írt bölcs, emberi, és fanyar humorral fűszerezett kommentárján. Öcsként Aladár

atya, az övén lógó tőrrel, talán öntudatlanul is hozzájárult a Regula értelmezéséhez.

Ez az emlék azután továbbviszi gondolataimat egy másik, nemzetközi bencés körökben terjedő anekdota felé, ami ha nem is igaz, de mindenképp találó. Az egyik gigantikus méretű egyesült államokbeli apátság apátja helikopterrel érkezik meg az apátság leszállópályájára, ahol szerzetesei várják. Amikor egy novícius megcsókolja a helikopterből kilépő apát gyűrűjét, az egyik ácsorgó bencés a másikhoz fordul: „It’s so medieval!”

Évente háromszor felolvassuk közösségben a Regulát. Amennyire elhomályosodnak szemeink a meghatottságtól, és amilyen egyetértően bólogatunk a jól ismert spirituális mélységű szavak hallatán, például, ha a Prológust, az apátról, a betegekről, vendégek befogadásáról szóló fejezeteket, vagy a mindent összefoglaló hetvenkettedik fejezetet hallgatjuk, annyira tudunk boszszankodni, amikor napokig a zoltárok elosztásáról vagy épp a kiközösítésről szóló, teljesen érdektelennek tűnő fejezeteken rágnak keresztül magunkat. Vagy épp mosolyogunk, persze a novíciusokra vagy a bencés diákokra gondolva, amikor a gyermekek fenytését taglalja Benedek, vagy amikor a testvérek ruházatáról és lábbelijéről olvasunk – kinek hány tunikája, kukullája és más, számunkra tökéletesen ismeretlen formájú és rendeltetésű ruhadarabja és használati tárgya lehet. És persze ott van a kés is, amit a szerzeteseknek mindenképpen le kell oldania övükről, mielőtt nyugovóra térnek, nehogy megsebezzék magukat.

Zavarba ejtő dolognak látszhat egy 6. században született szöveget hivatkozási alapként használni életünk berendezéséhez ma, amikor az apáti gyűrűt hordó ujjak egy számítógép klaviatúráját püfölik vagy egy érintőképernyőn siklanak végig, tulajdonosuk pedig repülőn látogatja meg egy másik féltekén élő, más nyelvet beszélő rendtársait. Amikor a szerzetes *A Regula ösvényét* írva a Youtube-ról kedvenc zenéjét hallgatja, de pontosan tudja, hogy a nála fiatalabb rendtársai a valósnál is valószínűbb időben tartják kezüket egymás életének és a világ folyásának ütőerén, míg másuk a Facebookról gyűjti össze és adja közre övéinek a legfrissebb egyházas megnyilvánulásokat.

Mindeközben Aladár atyához hasonló következetlenséggel, csak épp közösségi szinten, kiválogatunk a Regulából néhány, a külső szemlélő számára talán teljesen idejétmúlt dolgot, és alkalmazzuk. Mozgásunkat nehezítő szerzetesi ruhát hordunk közös alkalmainkon, belépési sorrendben ülünk le az ebédlőben, a közös imádságunk rendjét is részben a Regula alapján rendezzük be, és még sorolhatnám – ugyanakkor a konkrét életmódra vonatkozó előírások zömét figyelmen kívül hagyjuk.

Persze, ha egy ezeröttszáz éves szabálykönyvet szeretnénk irányadónak tekinteni a mindennapi életünkhöz, nyilvánvaló, hogy nem lehet azt betű szerint olvasni és értelmezni. Gyakran emlegetjük ezzel kapcsolatosan a Regula *szellemét*. Valamit, ami megfoghatatlanul átlengi ezt a konkrét előírásoktól, korhoz kötött gyakorlatoktól hemzseggő szöveget, és ami teljesen használhatóvá és olvashatóvá teszi ma is. Nem szeretnék itt ennek a valaminek a nyomába eredni.

Ami inkább érdekel, az a sajátos dialektika, ami az élet betűbe és szabályba foglalható konkrétságai és az állandóan változó valóság között feszül. Mert a szerzetesség kezdetektől a konkrétumok iránt érdeklődött. Sohasem egy elvont spiritualitás volt, hanem nagyon is földön járó, bizonyos értelemben gyakorlatokhoz, terekhez, időkhöz kötődő életmód, életvitel. Aszkézis. Ezért is érdemes kicsit gyanakodni, ha túl gyorsan kezdünk el szellemről beszélni. Mégis felmerül a kérdés: mitől érvényes valami a Regulában, mitől és mikor vedlik át szimbolikussá a konkrét, és az hogyan ölt megint testet az életünkben?

Amikor magiszterünk elmagyarázta, hogy a 4. fejezetből a *Ne ölj!* felszólítás nekünk is szól, megértettem, hogy ennek és a többi benedeki szövegnek sok rétege van. Hogy az éjjel közeledtével valóban érdemes letenni késeinket, vágószerszámainkat...

Benedek egyszerre figyel az élet dolgainak aprólékos elrendezésére, a helyi sajátosságokra, az emberi sokszínűsége és esendőségre, az előljáró személyére. Ugyanakkor számos fejezetet szentel a szerzetesélet spirituális megalapozásának: az alázatnak, az engedmességnek, a hallgatásnak, a jócselekedetek eszközeinek. Ezek a fejezetek minden átmenet nélkül állnak egymás

mellett, néha egészen megmagyarázhatatlanul következve egymásra. Szellem és betű keveredik különösebb instrukció nélkül. Hol kezdődik az egyik és végződik a másik? Ahány kolostorban jártam, mindenütt mást találtam, mindenütt más és más arányban keveredik az élethez a Regula konkrét betűjének megtartása. Ebből számomra az válik világossá, hogy a szövegbe foglalt Hagyomány eleven dolog.

Benedek is sokat idéz: betűje és szelleme is a hagyomány gyümölcse. Voltak neki is szabálykönyvei, amelyeket át kellett írjon, mesterei, akiktől válogatott. Éppen az, akit Atyánknak tisztelünk, nem tartotta magát megváltozhatatlan hagyományokhoz, hanem a rábizott hagyományhoz dinamikusan és kreatívan, mondhatni nem bálványimádó, hanem hívó módon viszonyult, és ugyanezzel adja a maga könyvét a későbbi generációk kezébe. Benedek fiaiként hasonló oldottsággal szeretünk lubickolni a hagyományban, és annak biztonságos keretei közül kinézve feltenni kérdéseinket.

Ha oldott is a viszonyunk a betűhöz, ez persze nem jelenti azt, hogy fel is oldódunk valami megfoghatatlan szellemben, semmitmondó „oraetlaborálásban”, vagy lemondanánk a Regula által sugallt jótékony feszességről. Az életmódról. Az idő, a tér, a cselekvések és viszonyok emberi elrendezéséről.

De térjünk vissza Aladár atya késéhez. Hol dől el ma, hogy mit tartunk meg a Regulából? A mindenkori közösség kezében van a megkülönböztetés kése, amivel szétvágja a lényegest a lényegtelenről, az elevenet az élettelenről. Az elevenítő Lélek a közösségben szól és nyilatkoztatja ki önmagát. Most. Mi magunk – a Regulát magyarázó apát, a döntéseit vitában megérlelő, egymásra és Istenre figyelő közösség – vagyunk a kapocs a Regula betűje és a Lélek között.

Fehérváry Jákó